

Identifying opportunities of agricultural production businesses for rural cooperatives in Ilam province

Sanaz Heydari^{1*}, Homayoon Moradnezhad², Samireh Saymohammadi³

1, 2 & 3..Department of of Entrepreneurship and Rural Development, Ilam University. Ilam, Iran.

CITATION: Heydari, S., Moradnezhad, H. & Saymohammadi, S. (2022). Identifying opportunities of agricultural production businesses for rural cooperatives in Ilam province. *Journal of Cooperation and Agriculture*, 11(42), 22-46. (In Persian).

DOI: 10.22034/ajcoop.2022.288667.1692

ARTICLE INFO

Keywords:

- Opportunity Identification
- Entrepreneurial BusinessAgriculture
- Rural Cooperatives

Received:

1 June 2022

Revised:

7 August 2022

Accepted:

18 September 2022

Available online:

21 September 2022

ABSTRACT

Context and purpose. Entrepreneurial opportunities are situations in which technological, economic, political, social and demographic changes can create an opportunity to create and offer a new phenomenon. Therefore, the aim of this study was to identify the opportunities of agricultural production businesses in the rural cooperatives of Ilam province.

Methodology/approach. In this study, the Delphi method was used. The target population of this study includes; employees working in the Agricultural Jihad Organization of Ilam province and cities, employees working in the management of rural cooperatives of the province and cities, CEO and board of directors of the union and rural cooperatives, board of agricultural experts and the trade union system of Ilam province. A total of 110 people were selected as experts using purposive sampling method. The main tools of the study are interviews and semi-structured and structured questionnaires that were designed in three rounds. To analyze the Delphi stages, the statistical indices of mean, standard deviation and coefficient of variation were used to determine the degree of consensus of the participants using SPSS software.

Findings and conclusions. The results showed that cases such as; Development of mushroom production and problem solving development of native poultry production, development of honey production and problem solving of honey treatment, development of medicinal plants, development of livestock breeding (sheep, lamb and goat) and development of city gardens such as grapes and pomegranates and fruits and products market Garden, are some of the opportunities are available in all counties.

Originality. The review of previous studies shows that opportunity recognition is a subject that has received much less attention compared to opportunity evaluation, and in the vast literature of entrepreneurship, not many materials are found about the behaviors of entrepreneurial opportunity recognition. Therefore, in this study, the opportunities of productive businesses in the agricultural sector for the rural cooperatives of Ilam province have been identified.

EXTENDED ABSTRACT

Context and purpose. Entrepreneurial opportunities are situations in which technological, economic, political, social and demographic changes can create an opportunity to create and offer a new phenomenon. Identifying the opportunities of entrepreneurial businesses can lead to the improvement of the performance of rural cooperatives to some extent. Due to the fact that no study has been done regarding the identification of agricultural business opportunities for the rural cooperatives of Ilam province. This research aims to shed light on the way of rural cooperatives in the direction of developing rural areas and achieving sustainable rural development by studying and providing opportunities and suggestions. Therefore, the aim of this study was to identify the opportunities of agricultural production businesses in the rural cooperatives of Ilam province.

Methodology/approach. In this study, the Delphi method was used. The target population of this study includes; employees working in the Agricultural Jihad Organization of Ilam province and cities, employees working in the management of rural cooperatives of the province and cities, CEO and board of directors of the union and rural cooperatives, board of agricultural experts and the trade union system of Ilam province. A total of 110 people were selected as experts using purposive sampling method. The main tools of the study are interviews and semi-structured and structured questionnaires that were designed in three rounds. To analyze the Delphi stages, the statistical indices of mean, standard deviation and coefficient of variation were used to determine the degree of consensus of the participants using SPSS software.

Findings and conclusions. The results showed that cases such as; Development of mushroom production and problem solving, development of native poultry production, development of honey production and problem solving of honey treatment, development of medicinal plants, development of livestock breeding (sheep, lamb and goat) and development of city gardens such as grapes and pomegranates and fruits and products market Garden, are some of the opportunities are available in all counties.

According to its geographical location, Ilam province is a four-season province, and each city has many potentials for the production of various agricultural products due to its geographical location and climate. The economy of Ilam province is based on agriculture, horticulture and animal husbandry. Due to the presence of rural cooperatives in the province, which has been providing services for several decades and has a good performance in meeting the needs of the people living in the region, as well as the existence of sufficient infrastructure in the cooperatives, it is possible to take the necessary measures in order to fulfill the identified opportunities based on priority be done.

Originality. The review of previous studies shows that opportunity recognition is a subject that has received much less attention compared to opportunity evaluation, and in the vast literature of entrepreneurship, not many materials are found about the behaviors of entrepreneurial opportunity recognition. Therefore, in this study, the opportunities of productive businesses in the agricultural sector for the rural cooperatives of Ilam province have been identified.

*Corresponding author

E-mail addresses: sanaz.heydari920@yahoo.com (S. Heydari), h.moradnezhad@ilam.ac.ir (H. Moradnezhad), s.saymohammadi@ilam.ac.ir (S. Saymohammadi).

شناسایی فرصت‌های کسب و کارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام

ساناز حیدری^{۱*}، همایون مرادنژادی^۲، سمیره صی محمدی^۳

۱، ۲ و ۳. عضو هیئت علمی گروه کارآفرینی و توسعه روستایی دانشگاه ایلام، ایران.

استناد: حیدری، ساناز، مرادنژادی، همایون و صی محمدی، سمیره. (۱۴۰۱). شناسایی فرصت‌های کسب و کارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۱۴(۴۲)، ۲۲-۴۶.

DOI: 10.22034/ajcoop.2022.288667.1692

اطلاعات مقاله

چکیده

واژگان کلیدی:

- شناسایی فرصت
- کسب و کار کارآفرینانه
- بخش کشاورزی
- تعاونی‌های روستایی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۰۳/۲۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۰۵/۱۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۰۶/۲۷

تاریخ برخط:

۱۴۰۱/۰۶/۳۰

زمینه و هدف: فرصت‌های کارآفرینانه موقعیت‌هایی هستند که در آنها تغییرات فناوری، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و جمعیت شناختی می‌تواند باعث موقعیتی جهت ساختن و عرضه پدیده‌ای جدید شود. بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی فرصت‌های کسب و کارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام انجام شد.

روش‌شناسی: در این پژوهش از روش دلفی بهره گرفته شد. تحلیل دلفای در سه راند و از طریق مشارکت گروهی از صاحب‌نظران حول موضوع مورد مطالعه انجام شد. جامعه مورد مطالعه این پژوهش شامل: کارکنان شاغل در سازمان جهاد کشاورزی استان ایلام و شهرستان‌ها، کارکنان شاغل در مدیریت تعاون روستایی استان و شهرستان‌ها، مدیرعامل و هیأت مدیره اتحادیه و شرکت تعاونی‌های روستایی، هیأت مدیره خبرگان کشاورزی و نظام صنفی کشاورزی استان ایلام بودند. در کل ۱۱۰ نفر به عنوان اشخاص خبره و باتجربه، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ابزار اصلی مطالعه، مصاحبه و پرسشنامه نیمه ساختارمند و ساختارمند بود که در سه دور طراحی شد. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل مراحل دلفی از شاخص‌های آماری میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات جهت تعیین میزان اتفاق نظر شرکت‌کنندگان با استفاده از نرم افزار SPSS بهره گرفته شد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که مواردی همچون: توسعه تولید قارچ و حل مشکل بازاریابی، توسعه پرورش مرغ بومی، توسعه تولید عسل و حل مشکل بازاریابی عسل، توسعه کاشت گیاهان دارویی، توسعه پرورش دام سبک (گوسفند، بره و بز) و توسعه باغات شهرستان مانند انگور و انار و انواع میوه و بازاریابی محصولات باغی، از جمله فرصت‌هایی هستند که در تمام شهرستان‌های مورد مطالعه وجود دارند.

اصالت و نوآوری: در خصوص شناسایی فرصت‌های کسب و کارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام تا به حال مطالعه‌ای انجام نشده است، لذا این پژوهش بر آن است تا با مطالعه و با ارائه فرصت‌ها و پیشنهادهای بتواند روشنگر راه تعاونی‌های روستایی در راستای توسعه مناطق روستایی و دستیابی به توسعه پایدار روستایی باشد.

*نویسنده مسئول: ساناز حیدری

نشانی: ایلام، دانشکده کارآفرینی و توسعه روستایی دانشگاه ایلام.

تلفن: ۰۹۸ (۹۱۸) ۹۴۷۲۹۲۰

پست الکترونیک: sanaz.heydari920@yahoo.com

مقدمه

مطلوب، این تعاونی‌ها رشد کیفی مناسبی نداشته‌اند و به خوبی نقش خود را ایفا ننموده‌اند. در چنین شرایطی، اکثر پژوهشگران و صاحب‌نظران معتقدند که توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی می‌تواند نقش اساسی در کمک به تعاونی‌ها جهت دستیابی به اهدافشان ایفا نماید و اهرم نیرومندی برای برون رفت از شرایط نامطلوب کنونی باشد (Rezaie, 2014). امروزه که کار و فعالیت شکل نوینی به خود گرفته و به سمت خودکارفرمایی و خوداشتغالی در حرکت است، کارآفرینی و کارآفرینان نقش کلیدی در روند توسعه و پیشرفت اقتصادی جوامع مختلف ایفا می‌نمایند (Khosravipour, Brothers, Ghanian, Single, & Guderzi, 2011). کارآفرینی همان فرآیند تأسیس یک کسب‌وکار بر مبنای یک فکر و ایده‌ی نو می‌باشد. کارآفرین به یک یا گروهی از افراد اطلاق می‌شود که فرصتی نوین را کشف کرده و یا خلق می‌کنند (Khodamoradpour, Zanganeh, & Ramezani, 2019). اهمیت تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه به عنوان یکی از عناصر حیاتی رفتار کارآفرینانه بوده و از آن به عنوان قلب کارآفرینی نام

امروزه تعاونی‌ها در اکثر کشورهای جهان به عنوان یک ابزار مهم در جهت مشارکت توده‌ی مردم در بهره‌مندی از منافع توسعه‌ی اقتصادی جایگاه بسیار بالایی دارند (Taleii Hour, 2014). تعاونی در ایران یکی از بخش‌های مهم در توسعه کشور محسوب می‌گردد و در اصل ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی از پایه‌های نظام اقتصادی کشور قلمداد شده و جایگاهی بالاتر از بخش خصوصی دارد (Sharifzadeh, Rostami-Folordi, & Abdollahzadeh, 2017). شرکت‌های تعاونی روستایی به موجب مردم نهاد بودن آن‌ها، یکی از ارکان توسعه‌ی مشارکتی در روستاها بوده و خدماتی را به روستائیان و کشاورزان ارائه می‌نمایند. شرکت‌های تعاونی روستایی علاوه بر ماهیت اقتصادی‌شان، از جنبه اجتماعی نیز به‌عنوان یک تشکل و نهاد مدنی حائز اهمیت می‌باشند (Arinnia, 2013). علی‌رغم اهمیت و جایگاه تعاونی‌ها، بررسی اولیه عملکرد آن‌ها در نقاط مختلف کشور بیانگر این است که به موازات رشد کمی نسبتاً

روستایی در جهت درآمدزایی و ایجاد اشتغال در سطح روستاها، تحقیقات صورت گرفته در زمینه تعاونی‌های روستایی نشان می‌دهند این شرکت‌ها رشد کیفی مطلوبی نداشته‌اند و در اکثر موارد، عملکرد آن‌ها از حد مطلوب مورد انتظار فاصله دارد (Alavizadeh, 2017). بنابراین شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای کارآفرینانه می‌تواند تا حدودی منجر به بهبود عملکرد تعاونی‌های روستایی شود. با توجه به این‌که در خصوص شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام تا به حال مطالعه‌ای انجام نشده است، این پژوهش بر آن است تا با مطالعه و با ارائه فرصت‌ها و پیشنهاداتی بتواند روشنگر راه تعاونی‌های روستایی در راستای توسعه مناطق روستایی و دستیابی به توسعه پایدار روستایی باشد. لذا هدف از این مطالعه شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام می‌باشد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

می‌برند. توجه و تأکید بر پژوهش‌ها در خصوص فرصت‌های کشف شده توسط کارآفرینان است. به بیان دیگر کارآفرینی به معنای رفتارهایی است که منجر به کشف و بهره‌برداری از فرصت‌ها توسط افراد و سازمان‌ها می‌باشد، اما فرصت به مجموعه‌ای از شرایط گفته می‌شود که محصول، خدمت یا کسب‌وکار جدیدی را ایجاد می‌نماید. فرصت‌ها تا تشخیص داده نشوند نمی‌توانند به بهره‌برداری برسند (Sehat, Abdi Jamiraan, & Hosseini, 2017). با توجه به این‌که شرکت‌های تعاونی روستایی پایه و اساس کارآفرینی کشاورزی و کارآفرینی روستایی می‌باشند، لذا شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه در شرکت‌های تعاونی روستایی می‌تواند مشکل‌گشای مسائل روستاها باشد، اما یک الگو و چارچوب با شاخص‌های معین، برای ترغیب و ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه و شناسایی فرصت‌ها، به شکل مستمر، وجود ندارد (Nakhaei, Sobhani, Mostaghimi, & Hosseini, 2018). با توجه به کثرت اعضا و زمینه‌های پیش‌بینی شده در اساسنامه شرکت تعاونی

از دید پژوهشگران کارآفرینی، شناسایی فرصت نقش بسیار اساسی در فعالیت‌های کارآفرینانه دارد. در سی سال گذشته دنیا شاهد انجام قوی‌ترین فعالیت‌های کارآفرینی بوده است. کارآفرینان به مثابه فعالان پر جنب و جوش جهان اقتصادی امروزی معرفی می‌شوند. اشخاصی که فرصت‌ها را تشخیص می‌دهند، در حالی که اشخاص دیگر همان فرصت‌ها را به چشم یک آشفستگی، مغایرت و سردرگمی می‌بینند (Barani & Alibeygi, 2013). اهمیت تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه به‌عنوان یکی از عناصر حیاتی کارآفرینانه و همچنین به‌عنوان یکی از مفاهیم محوری تعریف کارآفرینی، در بسیاری از پژوهش‌های حوزه کارآفرینی ذکر شده است و از آن به‌عنوان قلب کارآفرینی نام می‌برد. اندیشمندان در یک تقسیم‌بندی که از فرصت‌ها انجام داده‌اند، تشخیص فرصت را این چنین تعریف کرده‌اند: اگر هر دو طرف عرضه و تقاضا مشخص باشند، بر این اساس فرصت جمع کردن آن‌ها در کنار هم باید «تشخیص داده شده» و میان عرضه و تقاضا هماهنگی به عمل آید (Khodamoradpour et al., 2019). این چنین فرصت‌ها را هم می‌توان از طریق بنگاه موجود و هم از طریق راه‌اندازی بنگاه بهره‌برداری نمود. تشخیص فرصت را به توانایی شناخت یک ایده‌ی مناسب و انتقال آن به کسب و کار به گونه‌ای که ارزش افزوده و درآمد تولید کند، تعریف نموده‌اند به بیانی دیگر فرصت‌ها تا تشخیص داده نشوند نمی‌توانند به بهره‌برداری برسند. فرصت‌ها در محیط در دسترس هستند و در انتظار کشف شدن می‌باشند (Khodamoradpour et al., 2019). فرصت، مرکز ثقل کارآفرینی است و شناسایی فرصت گام مهمی در جهت خلق و بقای هر کسب‌وکاری است. از این جهت، به احتمال بسیار یکی از دلایل رکود کسب‌وکارهای کارآفرینانه، عدم شناسایی و بهره‌گیری مداوم کارآفرینان از فرصت‌های کارآفرینانه است خصوصاً در مراحل رشد، تثبیت و نوآوری از چرخه‌ی زندگی کسب‌وکارهای کارآفرینانه. شناسایی فرصت موضوعی است که در مقابل ارزیابی فرصت بسیار کمتر

همچنین ارزیابی مناسب فرصت‌های کارآفرینی می‌تواند به افزایش احتمال موفقیت کسب‌وکار یاری رساند. این درحالی است که امامی و همکاران (Emami, Hosseini, & Yaghoubi Farani, 2018) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین تمامی ابعاد کارکردهای تعاونی‌ها با دو متغیر تقویت ویژگی‌های کارآفرینانه و توانایی در شناسایی و ارزیابی فرصت‌های کارآفرینانه رابطه همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نخعی و همکاران (Nakhaei et al., 2018) در پژوهشی با هدف تبیین شاخص‌ها و الگوی کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های تعاونی روستایی به این نتیجه رسیدند که رتبه‌بندی شاخص‌ها به ترتیب رفتاری، فرهنگ، اقدام کارآفرینانه، ساختاری، زمینه‌ای، ویژگی‌های فردی و مهارت‌های کارآفرینانه و الگوها می‌باشد.

یزدانی و همکاران (Yazdani, kheyrandish, Mohammadi Khayareh, & Aminy, 2018) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که بین عامل نوآوری و توسعه روستایی رابطه مستقیم وجود دارد. همچنین

مورد عنایت قرار گرفته است و در ادبیات گسترده کارآفرینی، مطالب چندانی در مورد رفتارهای شناسایی فرصت کارآفرینی یافت نمی‌گردد (Barani & Alibeygi, 2013). صالحی کاخکی و همکاران (Salehi Kakhki, Jahani, & Ghanbarzadeh, 2019) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که با توجه به نمودار رابطه-تأثیر، عوامل اقتصادی و زیرساختی در گروه علل و عوامل فردی، اجتماعی-فرهنگی و سیاسی به عنوان اثرات، شاخص‌های موثر بر ایجاد فرصت‌های کارآفرینی روستایی در ایران می‌باشند. از طرف دیگر، عوامل اقتصادی و سیاسی به ترتیب بیشترین و کمترین تعامل را با سایر عوامل داشتند. از سوی دیگر خدامرادپور و همکاران (Khodamoradpour et al., 2019) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که میزان تشخیص فرصت‌های کارآفرینی معمولاً اندک بوده و این یافته با تعداد بالای بیکاری دارای همپوشانی می‌باشد. از طرفی نتایج نشان داد که فرصت‌های گردشگری برای توسعه روستا و گسترش فعالیت‌های کارآفرینی نقش بسزایی دارد.

پرداخت و به این نتیجه رسید که افزایش دیدگاه‌ها نسبت به آینده یک تشخیص فرصت می‌باشد، به این دلیل که فرآیندهای مؤثر مربوط به تشخیص فرصت و سودآوری ناشی از آن در کسب‌وکارهای جدید که سود نهایی آن‌ها قطعیت ندارد، بسیار حائز اهمیت است. ضمناً اظهار نمود کارآفرینان در محیط‌های فعال و پرتنش، چارچوب‌ها و اصول سودآوری برای تشخیص فرصت و بهره‌برداری از آن را مدنظر قرار می‌دهند. همچنین یان و یان (Yan & Yan, 2017) در مطالعه‌ای تجربی به بررسی رابطه بین قابلیت کارآفرینانه جمعی و عملکرد کسب‌وکارهای کوچک در شرایط محیطی مختلف پرداخته‌اند. در این پژوهش، ظرفیت کارآفرینانه جمعی شامل؛ شناسایی و پاسخ‌دهی مناسب به فرصت‌های جدید در بازار یا برای رشد؛ توانایی شناسایی و تأمین نیازهای جدید مشتریان و توانایی طرح و اجرای ایده‌های جدید برای بهبود عملکرد مؤثر دانسته شدند. از طرفی ایزیوبو، انوبوگو و ابی (Esiobu, Onubuogu, & Ibe, 2015) با مطالعه توسعه کارآفرینی در کشاورزی در

کارآفرینی روستایی که به عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته شده بر توسعه روستایی تأثیرگذار می‌باشد. در این راستا علوی‌زاده (Alavizadeh, 2017) در پژوهشی در استان ایلام به این نتیجه دست یافت که از بین عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی، عامل اقتصادی، اثرگذارترین عامل در محدوده مورد مطالعه می‌باشد. همچنین کارآفرینی روستایی، یکی از زمینه‌های مناسب برای ایجاد اشتغال در بخش‌های کشاورزی و غیرکشاورزی و یکی از عوامل مهم در دستیابی روستاها به توسعه پایدار است. همچنین خوش‌مرام و همکاران (Khoshmaram, Zarafshani, Mirakzadeh, & Alibaygi, 2017) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، حمایت‌های محیطی، ویژگی‌های روانشناختی، هوشیاری و تلاطم‌ها از آیتم‌های اصلی الگوی تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی استان کرمانشاه می‌باشند. اوربان (Urban, 2018) در پژوهشی به بررسی رابطه بین اثربخشی و تشخیص فرصت

در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که تنها سه بُعد ریسک‌پذیری، نوآوری و پیشگامی بر عملکرد شرکت‌ها تأثیر مثبت و معناداری دارد. بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که شناسایی فرصت موضوعی است که در مقابل ارزیابی فرصت بسیار کمتر مورد توجه قرار گرفته است و در ادبیات گسترده کارآفرینی، مطالب چندانی در مورد رفتارهای شناسایی فرصت کارآفرینی یافت نمی‌شود (Barani & Alibeygi, 2013). لذا در این مطالعه به شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای تولیدی بخش کشاورزی برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام پرداخته شده است.

میان کشاورزان در ایالت ایمو نیجریه، به این نتایج دست یافتند که کشاورزان منطقه از دسترسی ضعیف به اطلاعات کارآفرینی، سرمایه ناکافی جهت راه‌اندازی کسب‌وکار و فاصله طولانی بین مزارع و بازار شکایت داشتند اما با وجود کاستی‌ها کشاورزان در کارآفرینی مشارکت بالایی از خود نشان داده‌اند. جویس و موجیرو (Joice & Mujuru, 2014) در پژوهشی به این نتیجه رسید که به منظور ارتقای توسعه انسانی، ترویج کارآفرینی کشاورزی در کشور بسیار مهم است. این پژوهش بیانگر این است که کارآفرینی کشاورزی کلید پیشرفت انسانی می‌باشد. از طرفی کاراکاگلو و همکاران (Karacaoglu, Bayrakdaroglu, & San, 2012)

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش تحقیق دلفی مشارکت اشخاصی انجام می‌شود که در موضوع پژوهش دارای دانش و تخصص باشند. تعداد دورها به‌طور متوسط و معمول سه دور است که در هر دور پرسش‌هایی در خصوص موضوع مورد نظر به شکل پرسشنامه‌های نیمه‌ساختارمند و ساختارمند

بهره گرفته شد. روش دلفی وقتی کاربرد دارد که هدف دستیابی به اتفاق نظر جمع متخصص و خبره در رابطه با یک موضوع خاص باشد. این روش در چندین دور و با

1. Delphi technique

تدوین گردیده و برای متخصصان مورد نظر مطرح می‌گردد. نتایج حاصل از هر دور مبنای دوره‌های بعد قرار می‌گیرد، به صورتی که پس از گردآوری و تجزیه و تحلیل پاسخ‌های دور اول، پرسشنامه دور دوم مطابق آن تدوین و دوباره برای جمع‌آوری نظرات اعضا بازگردانده می‌شود. دور سوم نیز به همین شیوه ادامه می‌یابد. در مراحل از این روش می‌توان از مقیاس‌هایی همچون طیف لیکرت جهت رتبه‌بندی استفاده نمود (Rajabi, Popzan, Azami, & Soleimani, 2012).

جامعه مورد مطالعه این پژوهش شامل؛ کارکنان شاغل در سازمان جهاد کشاورزی استان ایلام و شهرستان‌ها، کارکنان شاغل در مدیریت تعاون روستایی استان و شهرستان‌ها، مدیر عامل و هیأت مدیره اتحادیه و شرکت تعاونی‌های روستایی، هیأت مدیره خبرگان کشاورزی و نظام صنفی کشاورزی استان ایلام بود. متناسب با روش دلفی، تعدادی (۱۳۸ پرسشنامه از ۱۱ شهرستان) از آنان به عنوان اشخاص خبره و با تجربه، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان

ردیف	گروه شغلی	تحصیلات
۱	مدیران و کارکنان شاغل در سازمان جهاد کشاورزی استان ایلام و شهرستان‌ها و مدیران و کارکنان شاغل مدیریت تعاون روستایی استان و شهرستان‌ها	دکتری، کارشناسی ارشد، کارشناسی
۲	مدیر عامل و هیأت مدیره اتحادیه و شرکت تعاونی‌های روستایی، هیأت مدیره خبرگان کشاورزی و نظام صنفی کشاورزی استان ایلام	کارشناسی ارشد، کارشناسی، کاردانی، دیپلم
۳	بازنشسته	کارشناسی

افراد که در دور اول دلفی با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده و مشارکت نمودند تا پایان سه دور با محقق همکاری نمودند. در این پژوهش از هر ۱۱ شهرستان به صورت جداگانه پاسخ‌دهندگان از افراد خبره خود آن شهرستان انتخاب گردیدند. روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز این پژوهش به دو روش

دیدگاه صاحب‌نظران مورد بررسی قرار گرفتند. در این دور فراوانی هر گویه و درصد موافقت و مخالفت هر کدام، مشخص گردید. فرض بر این بوده است که گویه‌هایی که نمره‌ی کم‌تر از دو سوم آرا را کسب نمایند، حذف و گویه‌هایی که نمره‌ی بیش‌تر از دو سوم آرا را کسب نمایند، باقی و به عنوان نتیجه‌ی نهایی روش دلفی در نظر گرفته شوند. در این راستا، گویه‌هایی که در دور سوم نمره‌ی بیش از دو سوم آرا با حداکثر موافقت را کسب نموده‌اند به عنوان نتیجه‌ی نهایی دلفی گزارش شدند. همچنین در این مرحله از دلفی ضریب توافق کندال برای بررسی توافق نظر پاسخگویان استفاده شد.

در دور سوم دلفی بایستی مطابق ضریب توافق کندال بیش از دو سوم از پاسخگویان در رابطه با موارد گفته شده توافق نظر داشته باشند. از طرفی به منظور تأیید روایی و پایایی مفاهیم استخراج شده در این دور از تکنیک دلفی، از شاخص نسبت روایی محتوایی^۱ (CVR) و شاخص

کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفت. ابزار گردآوری اطلاعات در روش میدانی، مصاحبه و پرسشنامه بود. روش اصلی جمع‌آوری داده‌ها در تکنیک دلفی در دور اول، روش مصاحبه بود که در مرحله‌ی نخست روش دلفی به صورت پرسشنامه‌ی فاقد ساختار (با سؤالات باز) طراحی گردید و از افراد با تجربه و خبره درخواست شد که پتانسیل‌های شهرستان خود را در زمینه‌ی تولیدی در بخش کشاورزی بیان نمایند. در مرحله دوم پژوهش دلفی، تمامی گویه‌های تخصصی به شکل طیف لیکرت پنج‌سطحی در قالب پرسشنامه مربوط به خود آن شهرستان مورد سوال قرار گرفتند. همچنین در این مرحله از دلفی ضریب توافق کندال برای مفاهیم مربوط به هر شهرستان به دست آمد که این آماره نشان می‌دهد چند درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند. در دور سوم روش دلفی که دور نهایی این روش بود، موارد باقی مانده از دور دوم که ضریب‌تغییرات آن‌ها کوچکتر یا مساوی مجموع ضریب‌تغییرات بود جهت تأیید نهایی با مقیاس موافقت و مخالفت از

1. Content Validity Ratio

روایی محتوایی^۱ (CVI) استفاده شد. اگر مقدار شاخص روایی محتوایی (CVI) از ۰/۷ کوچکتر بود گویه رد می‌شود، اگر بین ۰/۷ تا ۰/۷۹ بود باید بازبینی شود و اگر بالاتر از ۰/۷۹ بود قابل قبول است. مطابق **جدول (۲)** در این تحقیق مقدار شاخص روایی محتوایی (CVI) برای مفاهیم مربوط به همه شهرستان‌ها بالاتر از ۰/۷۹ به دست آمد لذا روایی محتوایی این مفاهیم مورد تأیید است.

جدول ۲. شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR)

ردیف	شهرستان	تعداد پرسشنامه	CVR قابل قبول
۱	آبدانان	۱۲	۰/۵۶
۲	ایلام	۱۲	۰/۵۶
۳	ایوان	۱۲	۰/۵۶
۴	بدره	۱۲	۰/۵۶
۵	چرداول	۱۲	۰/۵۶
۶	سیروان	۱۲	۰/۵۶
۷	دره شهر	۱۲	۰/۵۶
۸	دهلران	۱۴	۰/۵۱
۹	ملکشاهی	۱۲	۰/۵۶
۱۰	مهران	۱۶	۰/۵۰
۱۱	هلیلان	۱۲	۰/۵۶

یافته‌ها

پتانسیل‌های شهرستان آبدانان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

شهرستان آبدانان در جنوب استان ایلام واقع شده است و دارای ظرفیت‌های بسیار خوبی در بخش کشاورزی است. با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۳) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه تولید قارچ و حل مشکل بازاریابی»، «توسعه پرورش مرغ بومی»، «توسعه تولید عسل و حل مشکل بازاریابی عسل»، «توسعه کاشت

گیاهان دارویی»، «توسعه کاشت گل نرگس و بازاریابی الکترونیکی» و «توسعه پرورش دام سبک (گوسفند و بره و بز)» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان آبدانان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی $W = 0/857$ (kwndalls $sig = 0/004$) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۶ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۳. پتانسیل‌های شهرستان آبدانان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه تولید عسل و حل مشکل بازاریابی عسل	۰/۹۱	۰/۸۳
۲	توسعه پرورش مرغ بومی	۰/۸۳	۰/۶۶
۳	توسعه کاشت گیاهان دارویی	۰/۸۳	۰/۶۶
۴	توسعه پرورش دام سبک (گوسفند و بره و بز)	۰/۸۳	۰/۶۶
۵	توسعه کاشت گل نرگس و بازاریابی الکترونیکی	۰/۸۳	۰/۶۶
۶	توسعه تولید قارچ و حل مشکل بازاریابی	۰/۸۳	۰/۶۶

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۵

ضریب توافق کندال: $W = ۰/۸۵۷$ $kwndalls$ $sig = ۰/۰۰۴$

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان ایلام در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

دارویی» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان ایلام در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی ۰/۸۷ (به $sig = ۰/۰۰۳$ $kwndalls$ $W = ۰/۸۷۱$) دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۷ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۴) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد، «گسترش تولید قارچ و بسته‌بندی مناسب جهت بازاریابی»، «توسعه کشت حبوبات در شهرستان و بوجاری و بسته‌بندی حبوبات» و «توسعه کاشت گیاهان

جدول ۴. پتانسیل‌های شهرستان ایلام در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه کاشت گیاهان دارویی	۰/۸۳	۰/۶۶

۰/۶۶	۰/۸۳	گسترش تولید قارچ و بسته‌بندی مناسب جهت بازاریابی	۲
۰/۸۳	۰/۹۱	توسعه کشت حبوبات در شهرستان و بوجاری و بسته‌بندی حبوبات	۳

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۶۱
ضریب توافق کندال: ۰/۸۷ W= ۰/۸۷, kwdalls W= ۰/۰۰۳, sig=

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان ایوان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۵) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه باغات دیم مانند بادام دیم»، «توسعه کشت ذرت به صورت کشاورزی قراردادی» و «توسعه تولید و بسته‌بندی محصول آفتابگردان» در نهایت به عنوان

پتانسیل‌های شهرستان ایوان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی ۰/۸۴ (۰/۸۴۲) W= ۰/۰۰۴, kwdalls W= ۰/۰۰۴, sig=) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۴ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۵. پتانسیل‌های شهرستان ایوان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه کشت ذرت به صورت کشاورزی قراردادی	۰/۸۳	۰/۶۶
۲	توسعه تولید و بسته‌بندی محصول آفتابگردان	۰/۸۳	۰/۶۶
۳	توسعه باغات دیم مانند بادام دیم	۰/۸۳	۰/۶۶

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۴۷
ضریب توافق کندال: ۰/۸۴ W= ۰/۸۴, kwdalls W= ۰/۰۰۴, sig=

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان بدره در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۶) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «احداث باغات دیم در اراضی شیبدار مانند انجیر دیم، بادام، انگور»، «توسعه کشت حبوبات دیم مانند عدس و نخود»، «پرورش ماهی در قفس در دریاچه سد پشت سیمره»، «توسعه کاشت گیاهان دارویی و ایجاد کارگاه بسته‌بندی و عصاره

گیری» و «توسعه کشت دو محصول جدید در شهرستان (زعفران و پسته)» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان بدره در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی $W = 0/846$ (kwndalls $W = 0/846$)، $sig = 0/004$ به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۴ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۶. پتانسیل‌های شهرستان بدره در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	احداث باغات دیم در اراضی شیبدار مانند انجیر دیم، بادام، انگور	۰/۸۳	۰/۶۶
۲	توسعه کشت حبوبات دیم مانند عدس و نخود	۰/۸۳	۰/۶۶
۳	توسعه کشت دو محصول جدید در شهرستان (زعفران و پسته)	۰/۸۳	۰/۶۶
۴	پرورش ماهی در قفس در دریاچه سد پشت سیمره	۰/۹۱	۰/۸۳
۵	توسعه کاشت گیاهان دارویی و ایجاد کارگاه بسته‌بندی و عصاره گیری	۰/۹۱	۰/۸۳

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۵۴

ضریب توافق کندال: $W = 0/846$, kwndalls $W = 0/846$, $sig = 0/004$

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان چرداول در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

به عنوان پتانسیل‌های شهرستان چرداول در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی $0/815$ ($0/815$) $W = 0/815$ ، $sig = 0/005$ به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۰ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

نتایج جدول (۷) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه کاشت گیاهان دارویی»، «توسعه باغات شهرستان مانند انگور و انار و انواع میوه و بازاریابی محصولات باغی» و «ایجاد گلخانه جهت پرورش سبزی و صیفی» به عنوان محصول جدید در نهایت

جدول ۷. پتانسیل‌های شهرستان چرداول در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه باغات شهرستان مانند انگور و انار و انواع میوه و بازاریابی محصولات باغی	۰/۹۱	۰/۸۳
۲	توسعه کاشت گیاهان دارویی	۰/۸۳	۰/۶۶
۳	ایجاد گلخانه جهت پرورش سبزی و صیفی	۰/۸۳	۰/۶۶

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۴۷
 ضریب توافق کندال: $0/815$ ، $W = 0/815$ ، $sig = 0/005$

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان سیروان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

«توسعه و خرید محصول برنج منطقه با برند تعاونی»، «کاشت درختان جنگلی بومی و مثمر کوهی»، «توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل»، «توسعه باغات انار، انگور، زیتون، گردو، پسته...»، «توسعه پرورش

با توجه به نتایج مرحله سوم دلفی، نتایج جدول (۸) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد

ماهی سردآبی و گرمابی» و «توسعه دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان سیروان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی ۰/۸۹۶ (sig= ۰/۰۰۱, kwndalls W= ۰/۸۹۶) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۹۰ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۸. پتانسیل‌های شهرستان سیروان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه و خرید محصول برنج منطقه با برند تعاونی	۱	۱
۲	کاشت درختان جنگلی بومی و مثمر کوهی	۰/۹۱	۰/۸۳
۳	توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل	۰/۹۱	۰/۸۳
۴	توسعه باغات انار، انگور، زیتون، گردو، پسته...	۰/۹۱	۰/۸۳
۵	توسعه پرورش ماهی سردآبی و گرمابی	۰/۸۳	۰/۰۶۶
۶	توسعه دامپروری‌های صنعتی و نیمه صنعتی	۰/۸۳	۰/۶۶

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۸

ضریب توافق کندال: ۰/۸۹۶, kwndalls W= ۰/۸۹۶, sig= ۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان دره شهر در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

نتایج جدول (۹) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه کشت گل نرگس»، «تولید

پیاز (بذر) گل نرگس»، «توسعه باغات زیتون»، «توسعه تولید خیار»، «ایجاد باغات جدید نارنج و لیمو»، «توسعه کشت گیاهان دارویی و بسته‌بندی»، «توسعه کشت فلفل سوزنی»، «توسعه پرورش ماهی»، «توسعه کاشت زعفران» و «توسعه کشت

سبزیجات» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان دره‌شهر در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی $0/873$ $W=$ $0/873$ $kwndalls$ $sig=$ $0/002$ است. به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۹۰ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۹. پتانسیل‌های شهرستان دره‌شهر در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه کشت گل نرگس	۰/۹۱	۰/۸۳
۲	تولید پیاز (بذر) گل نرگس	۰/۹۱	۰/۸۳
۳	توسعه باغات زیتون	۰/۸۳	۰/۶۶
۴	توسعه تولید خیار	۰/۸۳	۰/۶۶
۵	ایجاد باغات جدید نارنج و لیمو	۰/۹۱	۰/۸۳
۶	توسعه کشت گیاهان دارویی و بسته‌بندی	۰/۸۳	۰/۶۶
۷	توسعه کشت فلفل سوزنی	۰/۸۳	۰/۶۶
۸	توسعه پرورش ماهی	۰/۸۳	۰/۶۶
۹	توسعه کاشت زعفران	۰/۸۳	۰/۶۶
۱۰	توسعه کشت سبزیجات	۰/۹۱	۰/۸۳

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): $0/84$

ضریب توافق کندال: $0/873$ $W=$ $0/873$ $kwndalls$ $sig=$ $0/002$

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان دهلران در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۱۰) نشان داد که طبق

دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه کشت دانه‌های روغنی مانند کلزا و کنجد»، «توسعه کشت صنعتی چغندر قند»، «توسعه کشت محصولات جالیزی و باغی و بازاریابی محصولات»،

دلفی $W = 0/854$ ($sig = 0/004$) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۵ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

«توسعه فرآوری بذر»، «توسعه واحدهای زنبورداری و تولید عسل» و «گسترش کاشت گیاهان دارویی» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان دهلران در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از

جدول ۱۰. پتانسیل‌های شهرستان دهلران در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه کشت دانه‌های روغنی مانند کلزا و کنجد	۰/۸۵	۰/۷۱
۲	توسعه کشت صنعتی چغندرقتند	۰/۸۵	۰/۷۱
۳	توسعه کشت محصولات جالیزی و باغی و بازاریابی محصولات	۰/۸۵	۰/۷۱
۴	توسعه فرآوری بذر	۰/۸۵	۰/۷۱
۵	توسعه واحدهای زنبورداری و تولید عسل	۰/۹۲	۰/۸۵
۶	گسترش کاشت گیاهان دارویی	۰/۸۵	۰/۷۱

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۵

ضریب توافق کندال: $W = 0/854$ ، $sig = 0/004$ ، $kwndalls$

منبع: یافته‌های پژوهش

عسل (فرآوری و بسته بندی)، «توسعه پرورش دام سبک (گوسفند و بز)، «توسعه باغات دیم در اراضی شیب‌دار به‌خصوص بادام دیم»، «توسعه مرغداری‌ها و احداث کشتارگاه مرغ»، «توسعه پرورش قارچ» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان

پتانسیل‌های شهرستان ملکشاهی در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۱۱) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه پرورش زنبور عسل و تولید

ملکشاهی در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی $0/82$ ($0/82$) $W = 0/04$ (sig=) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۰ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۱۱. پتانسیل‌های شهرستان ملکشاهی در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل (فرآوری و بسته بندی)	۰/۸۳	۰/۶۶
۲	توسعه پرورش دام سبک (گوسفند و بز)	۰/۹۱	۰/۸۳
۳	توسعه باغات دیم در اراضی شیب‌دار به‌خصوص بادام دیم	۰/۸۳	۰/۶۶
۴	توسعه مرغداری‌ها و احداث کشتارگاه مرغ	۰/۸۳	۰/۶۶
۵	توسعه پرورش قارچ	۰/۸۳	۰/۶۶

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): $0/83$
 ضریب توافق کندال: $0/82$ $W = 0/04$ (sig=)

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان مهران در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

«توسعه واحدهای دامداری صنعتی و سنتی»، «توسعه گلخانه‌ها و محصولات گلخانه ای»، «تأمین و توزیع بذور»، «توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل (فرآوری و بسته‌بندی)» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان مهران در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی $0/80$ ($0/80$) $W = 0/06$ (sig=)

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۱۲) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «توسعه باغات نخیلات و انگور»، «توسعه کشت گیاهان دارویی»، «توسعه کشت سبزی و صیفی»، «توسعه کشت دانه‌های روغنی از جمله کلزا و کنجد»،

(sig=) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دو سوم و ۸۰ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند.

جدول ۱۲. پتانسیل‌های شهرستان هلیلان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	توسعه باغات نخیلات و انگور	۰/۸۷	۰/۷۵
۲	توسعه کشت گیاهان دارویی	۰/۸۷	۰/۷۵
۳	توسعه کشت سبزی و صیفی	۰/۸۱	۰/۶۲
۴	توسعه کشت دانه‌های روغنی از جمله کلزا و کنجد	۰/۸۷	۰/۷۵
۵	توسعه واحدهای دامداری صنعتی و سنتی	۰/۸۷	۰/۷۵
۶	توسعه گلخانه‌ها و محصولات گلخانه‌ای	۰/۸۱	۰/۶۲
۷	تامین و توزیع بذور	۰/۸۱	۰/۶۲
۸	توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل (فرآوری و بسته‌بندی)	۰/۸۱	۰/۶۲

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۳

ضریب توافق کندال: ۰/۸۰، $W = ۰/۸۰$ ، $sig = ۰/۰۰۶$ ، $kwndalls$

منبع: یافته‌های پژوهش

پتانسیل‌های شهرستان هلیلان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

«ترویج و توسعه کشت چغندر»، «توسعه پرورش دام سبک و سنگین»، «توسعه پرورش ماهی»، «توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل (فرآوری و بسته‌بندی)» و «توسعه کشت گیاهان دارویی» در نهایت به عنوان پتانسیل‌های شهرستان هلیلان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی معرفی شدند. ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی ۰/۸۰ (۰/۸۳) $W = ۰/۸۰$ ، $kwndalls$

با توجه به نتایج مرحله سوم روش دلفی، نتایج جدول (۱۳) نشان داد که طبق دیدگاه صاحب‌نظران با حداکثر موافقت موارد «کشت محصولات جدید در شهرستان مانند کلزا، آفتابگردان...»، «توسعه باغات (زیتون، پسته، انگور...)»

بیش از دو سوم و نزدیک به ۸۰ درصد از پاسخگویان در رابطه با این موارد توافق نظر دارند. (sig= ۰/۰۰۴) به دست آمد که نشان می‌دهد

جدول ۱۳. پتانسیل‌های شهرستان هلیلان در زمینه تولیدی در بخش کشاورزی

ردیف	مفاهیم	CVI	CVR
۱	کشت محصولات جدید در شهرستان مانند کلزا، آفتابگردان...	۰/۸۳	۰/۶۶
۲	توسعه باغات (زیتون، پسته، انگور...)	۰/۸۳	۰/۶۶
۳	ترویج و توسعه کشت چغندر	۰/۸۳	۰/۶۶
۴	توسعه پرورش دام سبک و سنگین	۰/۸۳	۰/۶۶
۵	توسعه پرورش ماهی	۰/۹۱	۰/۸۳
۶	توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل (فرآوری و بسته‌بندی)	۰/۸۳	۰/۶۶
۷	توسعه کشت گیاهان دارویی	۰/۸۳	۰/۶۶

میانگین شاخص روایی محتوا (CVI): ۰/۸۳
 ضریب توافق کندال: ۰/۸۳، $W = ۰/۸۳$ ، $sig = ۰/۰۰۴$

منبع: یافته‌های پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

ارتقای درآمد و سوددهی، بیش قدمی در ایجاد و توسعه تولیدات، خدمات و فرآیندهای نو و نهایتاً ارتقا نقش آفرینی آنان در برنامه‌های کلان اقتصادی به حساب آید. در این راستا کوشش برای بسترسازی در جهت توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها یکی از اولویت‌های برنامه‌های توسعه بخش تعاون به شمار می‌آید (Yaghoubi & Najafloo, 2016). در این

توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی نیز به عنوان راهی برای نوسازی و پویایی آن‌ها شناخته شده است. توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها و در نتیجه تبدیل آن‌ها به تعاونی‌های کارآفرین، می‌تواند به احیا و بازسازی تعاونی‌های موجود یاری رساند و وسیله‌ای برای توسعه و بهبود کسب‌وکار،

مردم ساکن در منطقه بوده و همچنین وجود زیرساخت‌های کافی در تعاونی‌ها، می‌تواند در جهت انجام فرصت‌های شناسایی شده بر اساس اولویت اقدامات لازم انجام گیرد.

بنابراین با توجه به نتایج پژوهش و به منظور استفاده از فرصت‌های موجود در هر شهرستان پیشنهاد‌های زیر ارائه شده است:

۱- همان‌طور که نتایج نشان داد "توسعه پرورش دام سبک (گوسفند، بره و بز)" یکی از پتانسیل‌های مشترک در تمام شهرستان‌های استان ایلام بود. از آنجا که فعالیت اصلی اکثر مناطق استان دامداری می‌باشد، بنابراین تعاونی‌های روستایی در استان می‌توانند از این فرصت بهره برده و اقدام به توسعه پرورش دام سبک نمایند که ضمن عرضه بهداشتی و مناسب فرآورده‌های گوشتی و ایجاد فعالیت اقتصادی برای تعاونی‌ها، به اقتصاد دامداران و حتی صادرات این محصولات کمک نموده و برای منطقه برندسازی نمایند.

۲- همچنین با توجه به فعالیت دامداری در غالب مناطق استان، تهیه نهاده‌های دامی می‌تواند یکی دیگر از پتانسیل‌های بالقوه‌ای

پژوهش نتایج دلفی نشان داد که از نظر کارشناسان مواردی همچون؛ توسعه تولید قارچ و حل مشکل بازاریابی، توسعه پرورش مرغ بومی، توسعه تولید عسل و حل مشکل بازاریابی عسل، توسعه کاشت گیاهان دارویی، توسعه پرورش دام سبک (گوسفند و بره و بز) و توسعه باغات شهرستان مانند انگور و انار و انواع میوه و بازاریابی محصولات باغی، از جمله مهم‌ترین فرصت‌های کسب و کارهای تولیدی بخش کشاورزی هستند که به صورت مشترک در همه شهرستان‌های استان ایلام وجود دارد. استان ایلام با توجه به موقعیت جغرافیایی آن یک استان چهار فصل می‌باشد و هر شهرستان با توجه به موقعیت جغرافیایی و آب و هوایی آن دارای پتانسیل‌های بسیاری در جهت تولید محصولات مختلف کشاورزی می‌باشد. اقتصاد استان ایلام بر پایه کشاورزی، باغداری و دامداری استوار است. با توجه به وجود شرکت تعاونی‌های روستایی در سطح استان که دارای قدمت چندین دهه ارائه خدمات و عملکرد مطلوب در رفع نیازهای

کشاورزی موجود در هر منطقه بوده و اولویت اعطای امتیازات بخش کشاورزی به تعاونی‌ها در همان منطقه باشد.

۵- برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه‌ی شیوه‌های مدیریت مشارکتی و مهارت‌های فنی برای مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره تعاونی روستایی با حضور کارآفرینان برتر و تعاونی‌های کارآفرین بخش کشاورزی و استفاده از تجربیات کشورهای موفق در خصوص سازماندهی تعاونی‌ها.

۶- در پژوهش‌های آتی می‌توان شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای کارآفرینانه برای سایر تعاونی‌ها در سایر بخش‌ها و چه در بخش کشاورزی از جمله تعاونی‌های تولید، زنان، کشاورزی و... را انجام داد.

۷- شناسایی موانع بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در سطح استان ایلام، از مواردی است که پژوهشگران در آینده می‌توانند به بررسی آن بپردازند.

باشد که همه‌ی تعاونی‌های روستایی می‌توانند از آن بهره‌برده و در این زمینه فعالیت نمایند. همان‌طور که نتایج نیز حاکی از این بود که تهیه نهاده‌های دامی و کشاورزی یکی دیگر از فرصت‌های مشترک در تمام شهرستان‌های استان می‌باشد.

۳- همان‌طور که نتایج نشان داد توسعه تولید عسل و حل مشکل بازاریابی عسل یکی دیگر از فرصت‌هایی بود که در تمام شهرستان‌های استان وجود دارد. لذا شرکت‌های تعاونی روستایی می‌توانند از این فرصت بهره‌برده و با تولید عسل در تمام شهرستان‌ها، ضمن عرضه با کیفیت و با قیمت مناسب این محصول، با بازاریابی مناسب و برندسازی این محصول فرصت اقتصادی مناسبی را برای شرکت‌های تعاونی و استان فراهم نمایند.

۴- کمک‌های دولت به تعاونی‌های روستایی باید به صورت غیرمستقیم و در جهت ارتقا یا حفظ پتانسیل‌های بخش

مشارکت نویسندگان

سمیره صی محمدی: (مفهوم پردازی،
روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش،
بازبینی و ویرایش، و نظارت و سرپرستی)

ساناز حیدری: (مفهوم پردازی،
روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش، و
بازبینی و ویرایش)

همایون مرادنژادی: (مفهوم پردازی،
روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش،
بازبینی و ویرایش، و نظارت و سرپرستی)

- Alavizadeh, S. A. M. (2017). Entrepreneurship and its role in sustainable rural development (case study of Ilam province). *Scientific and promotional quarterly of Farhang Ilam*, 18(56), 170-154. (In Persian).
- Arinnia, b. (2013). *Measuring the service quality of rural cooperative companies in Urmia city and its effective factors*. (Master's Thesis in Agricultural Engineering - Rural Development), Tabriz University. (In Persian).
- Barani, S., & Alibeygi, A. H. (2013). Analysis of Relationship between Intellectual Capital Elements on the Different Behaviors of Entrepreneurs in the Process of Identifying Entrepreneurial Opportunities: Structural Equation Modeling. *Quarterly journal of Innovation and creativity in human science*, 3(2), 103-128. (In Persian).
- Emami, E., Hosseininia, G., & Yaghoubi Farani, A. (2018). The Role of Cooperatives in Strengthening Entrepreneurial Characteristics and Opportunity Identification Competencies of Rural Women in Kermanshah Province. *Science & research Quarterly journal of co-operation and agriculture*, 7(27), 29-60. (In Persian).
- Esiobu, N. S., Onubuogu, G. C., & Ibe, G. O. (2015). Analysis of entrepreneurship development in agriculture among arable crop farmers in Imo State, Nigeria. *International Journal of African and Asian Studies*, 7, 92-99.
- Joice, T., & Mujuru, R. (2014). Researched about Entrepreneurial Agriculture for Human Development (A Case Study of Dotito Irrigation Scheme, Mt Darwin). *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(76), 121-131.
- Karacaoglu, K., Bayrakdaroglu, A., & San, F. B. (2012). The Impact of Corporate Entrepreneurship on Firms' Financial Performance: Evidence from Istanbul Stock Exchange Firms. *International Business Research*, 6(1), 163-175. doi:10.5539/ibr.v6n1p163
- Khodamoradpour, M., Zanganeh, M., & Ramezani, F. (2019). Recognizing the entrepreneurial opportunity, the foundation of sustainable employment. *Bi-monthly scientific-specialized applied studies in management and development sciences*, 4(2), 13-22. (In Persian).
- Khoshmaram, M., Zarafshani, K., Mirakzadeh, A., & Alibaygi, A. (2017). Modeling Agricultural Entrepreneurial Opportunity Recognition in Kermanshah Province: Application of NVivo Software. *Journal of rural research*, 8(3), 388-403. (In Persian).
- Khosravipour, B., Brothers, M., Ghanian, M., Single, N., & Guderzi, Z. (2011). Investigating the necessity and characteristics of an entrepreneurial agricultural cooperative. *Work and Society Monthly*, 135, 54-46. (In Persian).
- Nakhaei, G. R., Sobhani, A., Mostaghimi, M. R., & Hosseini, S. M. R. (2018). Explaining Indices and Organizational Entrepreneurship Patterns in Rural Cooperatives. *Journal of agricultural economics research*, 11(4), 171-196. (In Persian).
- Rajabi, S., Popzan, A., Azami, A., & Soleimani, A. (2012). Evaluation of the required competencies and skills of the teachers of agricultural vocational school by using

- the Delphi method: a case study in Kermanshah province. *Research in Curriculum Planning*, 9(8), 158-146. (In Persian).
- Rezaie, R. (2014). Study the Role of Entrepreneurship in the Development of Rural Cooperatives. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 1(1), 85-102. (In Persian).
- Salehi Kakhki, M., Jahani, M., & Ghanbarzadeh, H. (2019). Identification and Prioritization of Factors Affecting the Creation of Rural Entrepreneurship Opportunities in Iran. *Journal of Research and Rural Planning*, 8(4), 69-90. (In Persian).
- Sehat, A., Abdi Jamiraan, A., & Hosseini, A. (2017). Examining the process and exploiting entrepreneurial opportunities. *Karafan two scientific-promotional quarterly*, 41, 86-67. (In Persian).
- Sharifzadeh, M. S., Rostami-Folordi, A., & Abdollahzadeh, G. H. (2017). Influencing Factors on Tendency to Collective Entrepreneurship in Agricultural Production Cooperatives in Ghaemshahr Township. *Science & research Quarterly journal of co-operation and agriculture*, 6(23), 105-144. (In Persian).
- Taleii Hour, V. (2014). *Investigating the role of psychological empowerment on the formation of rural production cooperatives (a case study of Nemin city)*. (Master's Thesis in Geography), Mohaghegh Ardabili University. (In Persian).
- Urban, B. (2018). Effectuation and opportunity recognition in the renewable energy sector in South Africa: focus on environmental dynamism and hostility. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 23(2), 1-17.
- Yaghoubi, J., & Najafloo, P. (2016). Identifying strategies to development of organizational entrepreneurship in agricultural cooperatives (Case study: Abhar Township). *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 4(1), 75-93. (In Persian).
- Yan, J., & Yan, L. (2017). Collective entrepreneurship, environmental uncertainty and small business performance: A contingent examination. *The Journal of Entrepreneurship*, 26(1), 1-26.
- Yazdani, R., kheyrandish, M., Mohammadi Khayareh, M., & Aminy, H. (2018). Impact of innovation on rural development with an emphasis on the mediation role of rural entrepreneurship (North Khorasan case study). *Rural Development Strategies*, 5(4), 441-453. (In Persian).